

відносин, що охоплюються нею, дозволяє підвищити "динамізм" системи знань. У деревоподібній структурі можна простежувати висхідні і низхідні гілки зв'язків отримуючи формули дедуктивного чи індуктивного висновків [9, 10].

Моделі представлення знань, що складаються з пов'язаних один з одним структур-списків, отримали назву реляційних.

Існують й інші способи представлення знань, крім перерахованих вище ієрархічних, морфологічних, деревовидних і реляційних моделей. Так, наприклад, проміжним між деревовидної і реляційної моделлю є так звані семантичні мережі. З їх допомогою між поняттями, фактами, знаннями встановлюються зв'язку - відносини. Вони як би є узагальненням деревовидних моделей оскільки відрізняються від останніх знанням вимог ієрархічності. У той же час семантичні мережі можуть вважатися окремим випадком реляційних моделей, тому що саме з них можуть бути побудовані пов'язані спискові структури, коли поняття є вузлом семантичної мережі розширюється до списку, а відповідне ставлення з іншим списком з одиничного стає груповим.

Всі описані прийоми формалізації знань спрямовані на створення деякої стійкої "несучої конструкції" на яку може бути «одягнена» оболонка системи конкретних знань. У випадку, якщо між відправником та одержувачем знань досягнуто порозуміння і взаємна домовленість щодо цієї несучої конструкції, то інформаційний обмін набуває необхідну регламентуючу основу, що вирішальним чином підвищує його ефективність.

Висновки

Ідеї прагматизму вплинули і на розвиток сучасних наук, таких як інформатика та кібернетика. Філософські дослідження в цих областях покликані сприяти вирішенню соціальних питань, проблем світогляду, методології та гносеології, що виникають

у вік комп'ютеризації виробництва, науки, культури і т. д. Необхідний поворот у дослідженнях від суто методологічних питань, пов'язаних з інформаційною технологією, поняттям інформації і її автоматичною обробкою до конкретних питань, що виникають в ході інформаційної практики, таких як способи передачі інформації, її формалізації, в чому суттєву роль відіграли ідеї прагматизму. Все гостріше відчувається потреба у філософському аналізі соціальних проблем інформатики, пов'язаних з її впливом на повсякденне життя, спілкування і духовний світ людей, продуктивність їх праці та активізацію інтелектуальних процесів, характер виробництва і виробничих відносин, зайнятість і як результат - на складну систему цінностей реального життя.

Список літератури

1. Пирс Ч.С. Начала прагматизма / Пер. с англ. – СПб.: Алетейя, 2000. — 318 с.
2. Джеймс У. Воля к вере / Пер. с англ.; сост. Л. В. Блиникова, А. П. Поляков. — М.: Республика, 1997. — 431 с..
3. Дьюи Дж. Реконструкция в философии; Проблемы человека / Пер. с англ., послесл. и примеч. Л. Е. Павловой. — Москва: Республика, 2003. — 493 с.
4. Рассел Б. Мудрость Запада. Историческое исследование западной философии в связи с общественными и политическими обстоятельствами. – М.: Республика, 1998. - 479 с.
5. Рорти Р. Прагматизм без метода / Пер. Р. Хестанова // Логос. — 1996. — № 8. — С. 155—172.
6. Рорти Р. Философия и зеркало природы / Пер. с англ.; науч. ред. В.В. Целищев. — Новосибирск: Изд-во Новосибир. ун-та, 1997. — 297 с.
7. Вольф, Ж.-К. Прагматизм с методом или без такового? Рорти versus Дьюи / Пер. Ю. Хубер и Р. Хестанова // Логос. — 1996. — № 8. — С. 190—205.
8. Мирский Э.М. Представление знаний // Новая философская энциклопедия. – Т. 3. – С. 335–336.
9. Дубровский Е.Н. Информационно-обменные процессы как факторы эволюции общества. - М.: МГСУ, 1996.- 367 с.
10. Шемакин Ю.И. Теоретическая информатика: Конспект лекций. - М.: МГСУ, 1995. - 198 с.

М.В. Оноприенко
ФИЛОСОФИЯ ПРАГМАТИЗМА И ПРАГМАТИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ ИНФОРМАТИКИ
Методология прагматизма существенно повлияла на формирование основ информатики.

M. Onoprienko
PHILOSOPHY OF PRAGMATISM and PRAGMATIC CONCEPTION OF INFORMATICS
The influence of pragmatism methodology on the formation of the main principles of informatics is analyzed in the article.

УДК 930.1:316.32

Л.А. Ороховська, канд. філос. наук

СУТНІСНИЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНОЇ ЛЮДИНИ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

У статті аналізується сутнісний вимір соціальної людини, головними характеристиками якої стає її діяльність та відповідність певним нормам, які домінують у суспільстві.

Вступ

Людина сьогодення, яка живе в країні, як ніколи раніше залежить від соціуму. Людина грає за певними правилами, які встановлені тими, хто стоїть при владі, правилами, які встановлені, не враховуючи її волю. Відповідно, вона не може бути вільною, вона вимушена перетворюватися на соціаль-

ного актора, який не може бути самостійним та творчим у своїй діяльності. Людина вдягає певну соціальну маску, яка є прийнятною у даному суспільстві, і загалом індивіди стають схожими один на одного. Вони стають носіями масок, які символізують певні настрої у суспільстві й зі зміною цих настроїв міняються й маски.

Аналіз досліджень і публікацій

Аналіз розвитку світової спільноти здійснюється економістами, соціологами, політологами, але він мало торкається тих змін, які відбуваються у свідомості людини сучасності. Разом із тим, у сучасному суспільстві ми спостерігаємо появу досить небезпечної тенденції щодо змін сутнісного виміру соціальної людини, головними характеристиками якої стає її діяльність та відповідність певним нормам, що домінують у суспільстві. Мислення сучасної людини, орієнтованої на виконання замовлень суспільства, стає програмованим, а поведінка – прогнозованою. Проблеми маніпуляції свідомістю у масовому суспільстві, проблеми кризи духовності піднімаються у працях І.Валлерстайна, Е.Дюркгейма, С.Кара-Мурзи, М.Кастельса, В.Іноземцева, А.Етциони, Х.Ортега-і-Гассета, А.Панаріна, Н.Полякової, Р.Робертсона, В.Толстик, Е.Тоффлера, Ф.Уебстера, Е.Фромма, О.Чумакова та ін. дослідників.

Постановка завдання

Для того, щоб орієнтуватися у сучасному світі, людина й сама має визначитися, тому вона впродовж свого життя постійно розмірковує про себе і своє місце в світі. Як застереження нам звучать слова І. Єфремова: «Цивілізація йде невірною дорогою, але я сподіваюся, що це довга дорога перед поверненням додому». Осмислення сутнісного виміру сучасної соціальної людини необхідне для виховання людини майбутнього. Розпад людської сутності людини, яка поступається ідеалами свободи і гуманізму заради становища в суспільстві, грошей, примарної слави, приводить до того, що людина стає нездатною розпізнавати зло та ефективно з ним боротися.

Основна частина

Якщо в давні часи людині була притаманна космічна свідомість, то сучасна соціальна людина мислить, як правило, критеріями цінностей певної цивілізації. Ці цивілізації не помічають спільності долі людей на землі, непрозорі одна одній, більше налаштовані на війну, ніж на співробітництво. Цивілізаційний вимір витісняє ціннісну свідомість. На поверхню життя виносяться маса, посередня людина, а не особистість. Соціальний суб'єкт перетворюється на істоту, яка живе нав'язаними їй ролями і статусами. Людина все більше залежить від зовнішніх обставин, перетворюючись на об'єкт маніпулювання владних структур.

Згідно з цивілізаційним підходом до періодизації суспільного розвитку, започаткованого М.Я. Данилевським, О. Шпенглером, А. Тойнбі та ін., всесвітня історія є не цілісним процесом соціальних змін, які поетапно відбуваються в часі, а історією незалежних одна від одної локальних (культурних) цивілізацій. Прихильник цивілізаційного підходу С. Хантінгтон найвищим рівнем ідентифікації називає приналежність до певної цивілізації. «Цивілізації – це самі великі «ми», всередині яких кожен почуває себе в культурному відношенні як вдома і відрізняє себе від решти «їх» [1, с. 51].

У сучасному світі спостерігається поворот від політики, спрямованої на формування національно-державної ідентичності, до політики культурної ідентичності, пов'язаний із процесом мультикультуриза-

ції. Центральним моментом цього процесу, вважає Дж. Фрідман, є етніфікація ідентичності. Йдеться про виникнення соціальної ідентичності, яка базується на специфічній конфігурації свідомості, що ґрунтується на історії, мові, расі. Це веде до розпаду націй на множини етнічних та культурних утворень. Дж. Фрідман виділяє такі нові типи ідентичностей: етнічний, націоналістичний, релігійно-фундаменталістський та локальний. Наслідком цього можуть бути: етнічні та локальні рухи; конфлікти й локальні війни; утворення общин, основаних на локальних характеристиках, яким притаманна власна культурна самосвідомість і які прагнуть до автономії стосовно національно-державних центрів; різке посилення фундаменталістських релігійних рухів. Культурна етніфікація веде до створення розмаїття культурних ідеологій, які швидко поширюються в усьому світі та сприяють активній політизації культурних ідентичностей серед іммігрантських меншин, субнаціональних регіонів і місцевого населення. Втрата гегемонії центру приймає форму мультинаціоналізму, а етнічна консолідація веде до формування нових еліт, що приводить до виникнення нового соціального порядку глобального рівня [2, с. 205-234.].

Головними сутнісними характеристиками сучасної людини стає її діяльність та норма. Для соціуму стає важливою не особистість сама по собі, а ті її риси, які працюють на створення сукупного суспільного продукту. Розподіл суспільної праці призводить до знеособлення діяльності, оскільки спеціалізація праці веде до того, що кожний виконує якусь свою функцію у виробництві та за кінцевий продукт особисто не несе відповідальності. Людина перестає бути повноцінним творцем. Вона бере участь у виробництві з нормативно дозованою активністю, яка визначається суспільством, професією, статусом. Цінується не особистість, а її соціальна роль, професійна діяльність. Кожний суб'єкт має свою професійну ціну, отримує соціальне ім'я згідно зі своєю професією. У працівника витісняється те індивідуальне, що заважає соціальному організму стабільно функціонувати. Тому для соціуму «незамінних немає».

У масовому суспільстві немає місця високій культурі з її духовними пошуками, поняттями честі, гідності. Своєрідним механізмом поширення масової культури стала реклама, яка нав'язує продукцію такої культури не тільки жителям окремих країн чи регіонів, але і всьому світовому співтовариству. З часу появи першого рекламного додатку до газети «Лондон газетт» у 1666 році на даний час в США, наприклад, до двох третин об'єму газет може бути відведено рекламі [3, с. 257-258]. Реклама відіграє важливе значення не тільки в реалізації товарів, але й ідей, послуг, мистецтва та інших результатів творчості. Так, Голівуд став центром світового кінематографу, в першу чергу, завдяки саме рекламі, на яку не шкодував коштів. Так само чинять і організатори різних конкурсів, шоу, видавці книг. Реклама виступає механізмом стандартизації у сфері споживання, моди, дозвілля. З цього приводу Амітаї Етциони зауважує: «Реклама продукції будуватиметься таким чином, щоб, у відповідності з результатами мотиваційних досліджень, найбільшою мірою впливати на інфантильні та імпульсивні сторони споживачів» [4, с.

328]. Результатом цього є формування масової культури, відмінної як від високої культури еліт, так і від народної культури. Масова культура пов'язана з технічними засобами виробництва та поширення – засобами масової інформації та комунікації та є загальнодоступною. Загальнодоступність газет, бібліотек, театру, телебачення, а тепер і Інтернету робить загальнодоступною інформацію, яку вони поширюють. Загальнодоступність та масовість аудиторії дає можливість говорити про цю культуру як масову. У рамках масової культури формуються основні ціннісні орієнтації, стандарти поведінки, стиль, мода. Вони поширюються через засоби масової інформації на все суспільство, не зважаючи на соціальні відмінності, релігійну, національну приналежність і навіть різницю у віці. Еліти розділяють стандарти мас, а маси мають можливість долучитися до цінностей високої культури. Це все веде до формування масового суспільства – суспільства масового виробництва, масового споживання, масової культури. У такому суспільстві хоч і існує соціальна диференціація, але в сфері споживання, моди, проведення дозвілля та відпочинку воно має певні однотипні стандарти. Н. Полякова зазначає: «Масове суспільство як реальна соціальна, економічна та культурна практика формується на основі масового виробництва, масового споживання, масової культури» [5, с.127]. Масове суспільство – це суспільство стандартів. Зростаюча одноманітність товарів, які поставляються на світовий ринок, стандартизація навичок та умінь у сфері професійної діяльності, поширення певних стандартів поведінки і манер спілкування людей, які не пов'язані з їх національною та культурною приналежністю, підтверджують, що процеси глобалізації дійсно охоплюють усі сфери життя. «Всезагальне визнання і популярність терміну «світовий стандарт» явно навіяне і вкорінене в свідомість людей саме процесом глобалізації, а не якимись внутрішніми, локальними, причинами і факторами. Люди різних вірувань, переконань і звичок, не сперечаючись і не домовляючись один з одним, просто приймають як дане і як таке, що само собою розуміється, деякі спільні форми і норми спілкування і поведінки, одягу і етикету, побутових вигод і розваг» [6, с. 31-32].

Конвеєрна технологія виробництва передбачає єдині стандарти виробництва, вимагає певних стандартів кваліфікації робочої сили, їх кваліфікації, культурного рівня, фізичної підготовки. Вводяться єдині стандарти управління та контролю. Стандарт проникає і в сферу стилю життя – проведення дозвілля, типу споживання. Свідченням цього є масова мода, масовий спорт, масові типи розваг та відпочинку. І хоч люди завжди дотримувалися певних зразків та норм, яким визначалися стереотипи поведінки людей, проте зразки в своїй основі мають культурну чи соціальну норму, походження якої знаходиться в релігійній свідомості, цінностях культури, в ціннісно-нормативних системах, тоді як стандарти містять у своїй основі технологічні норми. Стандарти уніфікують все та відмінюють всі відмінності за винятком економічних відмінностей за рівнем доходів. «Мода, відпочинок, розваги, споживання в широкому сенсі слова та стиль життя – все це, не див-

лячись на відмінності в економічних можливостях, складають спільне соціально-культурне середовище» [5, с. 129].

Влада над суспільством досягається через технічні стандарти, які породжують стандарти культурні. Ідентичні програми радіостронцій, «мильні опери», «адаптації» класичних творів – така основа продукції культуріндустрії. Могутність індустріального суспільства підпорядковує людину раз і назавжди. «З будь-якого фільму, з будь-якої радіопередачі може бути взято те, що в якості соціального ефекту не може бути приписано нікому окремо, але тільки всім разом. Кожна окремо взята маніфестація культуріндустрії беззаперечно відтворює людину як те, у що вона її перетворила в цілому. Нагляд за тим, щоб процес простого відтворення духу випадково не привів до розширеного його відтворення, здійснюється всіма її агентами, від продюсера до жіночих союзів» [7, с.158]. Продукти культуріндустрії розраховані на те, що вони будуть споживатися завжди і у будь-яких умовах, тому що кожна людина є моделлю гігантської «економічної машинерії» і в праці, і на відпочинку, який уподібнюється праці та утримує людину в постійній напрузі.

«Кіно та радіо вже більш не намагаються видавати себе за мистецтво. Та істина, що вони є не більш чим, як бізнесом, використовується ними в якості ідеології, яка робить легітимною те сміття, яке вони свідомо продукують. Вони самі себе називають індустрією, та цифри доходів їх генеральних директорів, які вони публікують, відкидають всякі сумніви в суспільній необхідності подібного роду готових продуктів» [7, с.150].

Виродження культури в культуріндустрію змушує говорити про масове суспільство. Теорію масового суспільства сформулював Х Ортега-і-Гассет. Він характеризує епоху мас як епоху гігантоманії – і в архітектурі, і в багатотисячних суспільних та політичних заходах, і в пануванні смаку до всього великомасштабного. Великомасштабними стали і умови життя – вони набули планетарного розмаху. Можливості вибору, самовиявлення, споживання значно розширилися і це створює ілюзію, що людина отримала небувалі можливості. «Повстанням мас» Ортега-і-Гассет називає захоплення масами суспільної влади, кризу європейських народів та культур. Це повстання, проявилось, по-перше, в тому, що маси досягнули такого рівня життя та добробуту, який раніше був можливий лише для небагатьох. По-друге, маси вийшли із підпорядкування, не підкоряються меншості, не рахуються з нею, а витіснять та замінюють її. Натопт, що виник на авансцені суспільства став значимим. «Раніше він, утворившись, залишався непомітним, тіснився десь в глибині сцени; тепер він вийшов до рампи – і сьогодні він головний персонаж. Солістів більш нема – один хор» [8, с. 45]. Маси придушують меншість. Сутність цього явища, вважає Х.Ортега-і-Гассет, у зрівнялівці – зрівнюються багатства, культури, слабка та сильна стать, зрівнюються континенти.

Суспільство завжди було єдністю меншості та маси. Меншість поставала як сукупність людей, які наділені особливими якостями, а маса – не виділена нічим «середня людина», «спільний тип». Під поняттям «маса» Ортега-і-Гассет розуміє не соціа-

льну приналежність, а «той людський склад чи спосіб життя, який сьогодні переважає та панує в усіх верствах суспільства, зверху донизу, і тому знаменує собою наш час» [8, с. 106]. Психологічний портрет «масової людини» Х.Ортега-і-Гассет змальовує двома рисами: безмежний ріст життєвих потреб, і, відповідно, нестримна експансія власної натури, з іншого боку, та вроджена невдячність до всього, що полегшує їй життя. «Ті люди, що готові оволодіти Європою, – пише Х.Ортега-і-Гассет, – це варвари, які линули з люку на підмостки складної цивілізації, що їх породила. Це – «вертикальне здичавіння» у плоті» [8, с. 92].

Саме маса, а не індивід, на думку представника постмодернізму Ж. Бодрійяра, є основною характеристикою сучасності. Маса – не суб'єкт, і не об'єкт. Масу, вважає Ж.Бодрійяр, складають тільки ті, хто «спійманий у безкінечні сітки» і кому призначено бути лише «багатообразним результатом функціонування тих самих моделей, яким не вдається їх інтегрувати і які кінець кінцем представляють їх лише в якості статистичних залишків» [9, с. 8]. Маса – це анонімність, це «мовчазна більшість», яка не може мати яку-небудь репрезентацію. Маса не виражають себе – їх зондують. Вони не рефлектують – їх піддають тестуванню. Політичний референт поступився місцем референдуму. Маса – це сфера поглинання, а не вибуху, вона уникає схем звільнення, революції та історичності.

Масове суспільство створює широкі можливості для маніпулювання свідомістю, коли людина втрачає здатність раціонально осмислювати буття. Як пише Л. Г. Дротянко: «При цьому і ті, чиєю свідомістю маніпулюють, і самі маніпулятори стають заручниками масової культури, втрачають свою «самість», «цілісність». Особистість змушена пристосовуватись до чужих культурних традицій, до нових обставин життя, жити одночасно у різних традиціях, культурах, нерідко обриваючи при цьому коріння рідної їй культури. Це веде до послаблення родинних, національних і інших соціокультурних зв'язків, автономізує і атомізує особистість» [10, с. 36].

До якої б спільноти не належала людина, вимога до неї як до суспільної істоти в сучасному світі насамперед одна – підкоритися тій ролі, в яку вона втягнута через виконання певних професійних обов'язків та ролі у суспільстві. Статус у суспільстві досягається не здібностями, а відповідно до того місця, яке людина займає у суспільстві. Якщо хтось розпочинає боротися за особисті права і проти загальноприйнятих стандартів поведінки, то досить часто втрачає статус. У сучасному світі домінантною стає репутація групи, а не репутація індивіда.

Соціальна людина за свій комфорт та сите життя платить тотальною залежністю від суспільства. Ціняться не милосердя та гуманізм, а діловитість, здатність бути засобом виробництва. Ідеологія заміняє совість. Держава та інші інститути влади все більше перетворюють людину в раба, хоч на словах переконують її у власній силі, значимості, рівності можливостей. Політики давно зрозуміли, що масою можна управляти обіцянками, але тільки тоді, коли підкреслювати силу і значимість народу в його власних очах. І тоді сьогодні, перед виборами, можна

обіцяти те, від чого відмежуватися завтра, коли вибори вже відбудуться і влада буде у руках.

Людина втрачає свою цілісність, але отримує задоволення від безкінечності зіграних ролей і функцій. Життя перетворюється на постійні клопоти в погоні за успіхом, кар'єрою. Людина крутиться як білка в колесі й часто тільки перед смертю отримує прозріння. Щоб позначити проблему зростання темпу життя, американський футуролог Е. Тоффлер увів поняття «футуршок», яким описав «стрес та дезорієнтацію, які виникають у людей, які піддаються занадто значній кількості змін за занадто короткий проміжок часу» [11, с. 5].

Прискорення темпів змін все більше набирає силу, охоплює високорозвинені країни з швидкістю, яка дедалі більше зростає. «Футуршок – часовий феномен, продукт стрімких темпів змін у суспільстві. Він виникає через накладення нової культури на стару. Це культурний шок у нашому власному суспільстві, але з гіршими наслідками, ніж при зіткненні з іншими культурами», – зазначає Е. Тоффлер [11, с. 12].

Соціум породжує нормативного суб'єкта, який живе не згідно внутрішніх переконань, а згідно зовнішніх приписів. Життя стає грою і якщо хтось не бажає дотримуватися правил цієї гри, стає вигнанцем. Але і ті, хто грає згідно з правилами, досить часто відчують внутрішнє невдоволення, оскільки залишається нереалізованою потреба у дружньому спілкуванні, особливо за межами виробничої діяльності. Не випадково в країнах із високим рівнем споживання найчастіше причиною неврозів визнається відчуття самотності. І хоч самотність частково компенсується системою масових комунікацій, проте у безпосередньому спілкуванні людині важко встановити нормальні контакти з іншими людьми, так як людина перестає поза виробничою діяльністю бути цікавою іншим.

Висновки

Залежність від суспільства, яке придушує індивідуальність, змушує жити згідно певних правил, рольових стандартів. Життя все більше наповнюється умовностями. Досить часто людина усвідомлює цей самообман, але вже не здатна відмовитися від певних правил гри, від певної маски в цьому театрі абсурду. Соціальний суб'єкт керується не моральними настановами, а насамперед нав'язаною суспільством настановою: ти повинен інтереси певного колективу, держави ставити вище за все. Владна еліта, нав'язуючи масам свою ідеологію, не зацікавлена в особистих свободах. Свободною може бути тільки духовно самостійна людина. Оголошення конституційних прав і свобод людини і громадянина не є гарантією забезпечення внутрішньої свободи. Соціальні форми звільнення, взяті самі по собі, поза сферою духу, тільки ведуть до розширення набору засобів маніпуляції свідомістю до зовнішнього контролю над поведінкою людини.

Список літератури

1. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Самюэль Хантингтон; пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. – М.: АСТ, 2005. – 603, [5] с. – (Philosophy).
2. Friedmann J. Order and Disorder in Global Systems: A Sketch / J. Friedmann // Social research. – N. Y., 1993. – Vol. 60. – N 2. – P. 205-234.

3. Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира: монография / А. Н. Чумаков. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – 432 с.
4. Этциони А. Новое золотое правило. Сообщество и нравственность в демократическом обществе // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 309-336.
5. Полякова Н. XX век в социологических теориях общества / Н. Полякова. – М.: Изд-во «Логос», 2004. – 384 с.
6. Толстых В. И. Глобализация в социокультурном измерении / В. И. Толстых // Практична філософія. – 2001. – № 2. – С. 23-72.
7. Хоркхаймер М., Адорно Т. Диалектика просвещения:

- Философские фрагменты / М. Хоркхаймер, Т. Адорно; пер. с нем. М. Кузнецова. – М.: Медиум; СПб.: Ювента, 1997. – 311 с.
8. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Избранные труды / Х. Ортега-и-Гассет; пер. с исп. / А. М. Руткевич (сост., предисл. и общ. ред.) – М.: Весь мир, 1997. – С. 43-163.
9. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства или конец социального / Ж.В. Бодрийяр. – Екатеринбург, 2000. – 96 с.
10. Дротянко Л.Г. Феномен фундаментального і прикладного знання (Постнекласичне дослідження). – К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу. – 423 с.
11. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 557, [3] с. – (Philosophy).

Л.А. Ореховская
СУЩНОСТНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО ЧЕЛОВЕКА

В статье проводится анализ сущностного измерения социального человека, главными характеристиками которого являются его деятельность та соответствие определенным нормам, которые доминируют в обществе.

L. Orochovska
THE ESSENTIAL DIMENSION OF SOCIAL MAN

The article represents the essential dimension of social man whose characteristics become his activity and compliance to dominate norms in the society.

УДК 1 (091)

В.Е. Семенков, канд. филос. наук, доц.

О МОДУСАХ СОЦИАЛЬНОЙ ВОСТРЕБОВАННОСТИ ФИЛОСОФСКОГО ЗНАНИЯ

Санкт-Петербургский государственный институт психологии и социальной работы

Автор предлагает различать социальную востребованность философского знания в пределах профессионального сообщества и востребованность философии у широкой аудитории. Это различие необходимо делать, т.к. успешность философского знания связана не только с содержательными характеристиками, но и с формой осуществления и предъявления той или иной философии прагматически ориентированной широкой интеллектуальной аудитории.

Введение

В разговоре на тему «социальная востребованность философского знания» мы исходим из того, что в философии не ставится под вопрос очевидность социальной востребованности этого вида знания, но различается интерпретация того, какая именно философия востребована в обществе. Иначе говоря, различается понимание содержания социальной функции философского знания.

Говоря о социальной востребованности философского знания надо различать востребованность этого знания в пределах философского профессионального сообщества и востребованность философии в пределах широкой интеллектуальной аудитории прагматически ориентированной. Есть знание значимое только в пределах профессионального сообщества, это – проблемы философской теории, но социальный успех философии не является следствием успешности философской теории. Успешность философского знания связана не только с содержательными характеристиками, но и с формой осуществления и предъявления той или иной философии прагматически ориентированной широкой интеллектуальной аудитории.

В связи с этим уместно сравнить социальный успех и социальную востребованность философии Вольтера и Руссо. Оба философа формировали аудиторию, вырабатывая публичную идеологию, но делали это совершенно по разному.

Успех философии Вольтера выражался именно в успешной форме преподнесения философского

высказывания относительно широкой аудитории. И это высказывание было оценено публикой, т.к. язык, точнее дискурс, Вольтера удовлетворял потребности в новом языке того общества, которое стремилось к определенной стабильности, ценило эту стабильность. Фридрих Ницше заметил, что Вольтер был последним свободным человеком и неревольюционером [6, с. 354]. Успех философии Руссо выражался в восприятии публикой содержания принципиально новых, революционных идей. Уместно процитировать оценку вклада Руссо французским историком Франсуа Фюре: «Руссо обладал самым выдающимся гением предвидения – он придумал или предугадал проблемы, мучившие XIX и XX столетия. С большим опережением его политическая мысль создает концептуальный план того, чем станет ... революционная фразеология по своим философским предпосылкам... Руссо совершенно не ответственен за Французскую Революцию, но несомненно, что он создал ... культурный материал революционного менталитета...» [14, с. 40].

Есть времена, когда общество может и хочет стать другим, и тогда нужны философы типа Руссо, а есть времена, когда общество должно по иному на себя посмотреть, не идя при этом к самоликвидации, и тогда нужны философы типа Вольтера. Философы типа Руссо нужны тогда, когда нужна новая идеология, зовущая к кардинальным социальным переменам, философы типа Вольтера – когда нужна развитость языка, удовлетворяющего потребности воображения. Вольтер и Руссо – это кла